Počítačové systémy

1 Úvod, jazyk C

Doc. Ing. Bayer Jiří, Csc.
Ing. Pavel Píša
http://dce.felk.cvut.cz/pos/

Obsah předmětu

Architektura počítače

počítač jako prostředek řízení

struktura a organizace počítače, podsystémy

operační	paměťový	I/O

počítačový systém - tech. a org. prostředky

přerušovací systém	obvody reál. času	org. a progr. prostředky

Obsah předmětu

Sítě procesorů a počítačů

sítě procesorů, paralelní systémy

SISD SIMD MIMD pipeline RISC CISC netrad.říz.

sítě počítačů

MIMD LAN MAN WAN

Obsah předmětu

Mnohaúrovňová organizace počítače

virtuální počítač, proces, kompilace, interpretace
mnohaúrovňová organizace

mikropr.úr.	konv. stroj.úr.	úroveň OS	vyšší úr.
dir./zpět.říz.	adresování	virt.instrukce	úr. ASM
mikroprog.	instr.soubor	map.virt.pam.	uživ.úr.

Obsah předmětu

Mikroprocesorové prostředky a systémy

mikroprocesorové prostředky

INTEL	MOTOROLA

jednočipové mikropočítače pro vestavěné aplikace
profesionální prostředky (PC, PEP)

sběrnice mikropočítač.systémů

ISA	EISA	VL	PCI	AGP	SCSI	RS232	USB	VME

Obsah předmětu

Řízení technologických procesů

prostředky pro styk s TP
struktura a vlastnosti I/O podsystémů

analog. I/O diskrét. I/O

sběr a zpracování technologických proměnných
počítačový automatizační systém

příklady profesionálního řízení

Přednášky

- Program. Úvod do programování v jazyce C
- KSU. Struktura a organizace počítače, přenos informace, sběrnice
- KSU. Operační a paměťový podsystém. Vnitřní a vnější paměti
- KSU. I/O podsystém počítače. Počítačový systém, tech. a org. prostř.
- Sítě procesorů, paralelní systémy, propojovací sítě, netradiční řízení
- Sítě počítačů, topologie sítí. Sítě typu LAN, MAN, WAN, říd.počítačů
- Mnohaúrovňová organizace počítače, virtuální počítač. KSU a MUP
- Úroveň operačního systému počítače. Virtuální instrukce, paměť.
- Mikroprocesorové prostředky. Aktuální přehled, trendy
- Mikroprocesorové prostředky INTEL, systémy I x86, Pentium, …
- Mikroprocesorové prostředky MOTOROLA, systémy M68xxx, …
- Mikroprocesorové prostředky. Procesory pro vestavěné aplikace
- Standardní systémové a I/O sběrnice systémů
- Prostředky pro styk s technologickým procesem

Literatura

Bayer a kol. Počítače pro řízení skripta ČVUT 2002

Blatný a kol. Číslicové počítače SNTL 1980

Niederlinski Číslicové systémy pro řízení technologických procesů SNTL 1984

Tanenbaum Structured Computer Organisation Prentice Hall 1978

Tanenbaum Computer Networks Prentice Hall 1988

Firemní literatura INTEL, MOTOROLA, ATMEL, …

Odkazy na internetové stránky

Cvičení:

Linux, programování v C, Posix, přístup k HW
řízení motorku

Zkouška: - podmínkou získání zápočtu
- je písemná (10 otázek, max 6 bodů/ot)
- získání 30 bodů z 60 možných

Hodnocení předmětu: - podíl ze cvičení (40%)
- podíl ze zkoušky (60%)
- hodnocení - součet obou částí

1	2	3	4
≥85	70-84	50-69	<50

Co se v tomto předmětu naučíte

- Základní strukturu mikroprocesorů a počítačových systémů
- Základy programování v jazyce C pod OS Linux

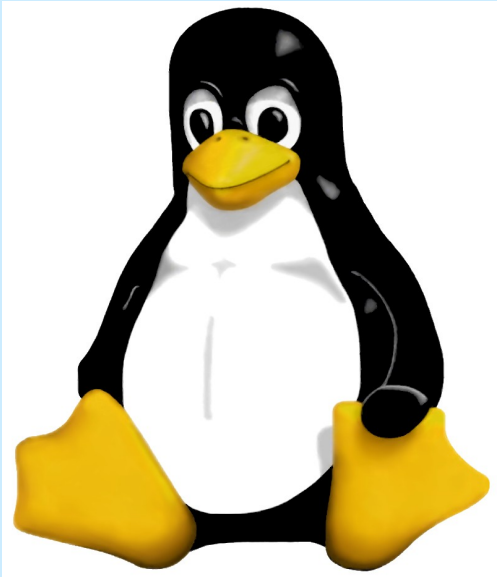

K čemu je to dobré

- **Bezpilotní vrtulník RAMA**

  3 palubní počítače
  Programováno v C
  OS Linux
  http://rtime.felk.cvut.cz/helicopter

- **Kráčející robot SPEJBL**

  13 (!) palubních počítačů
  Programováno v C
  OS Linux
  http://rtime.felk.cvut.cz/~pecam1/spejbl

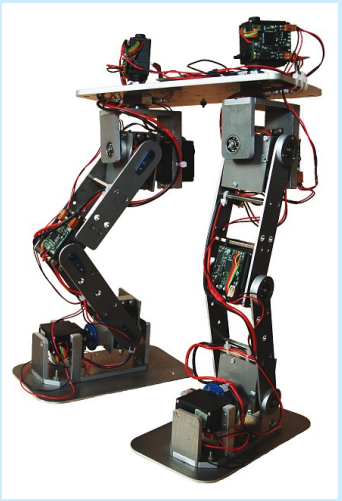

- **Mobilní robot ReToBot**

  3 palubních počítače
  Programováno v C
  OS Linux
  http://dce.felk.cvut.cz/retobot

K čemu je to dobré

- **Lineární spalovací motor**

  1 řídicí počítač
  Programováno v C
  http://www.lceproject.org

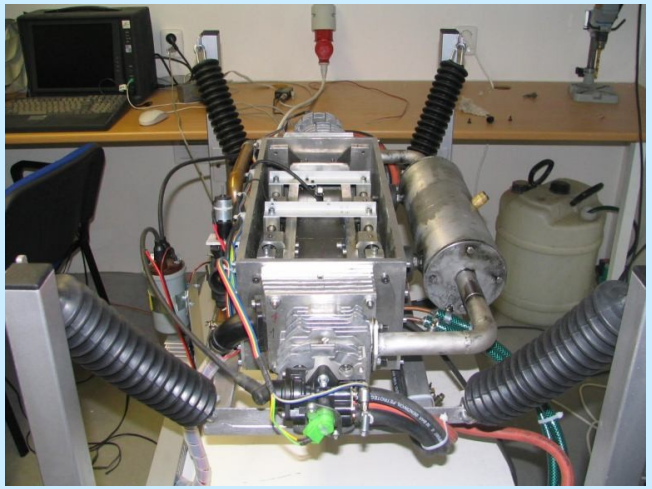

- **Avionika pro UL letadla**

  4 palubní počítače
  Programováno v C
  OS Linux

Počítač jako prostředek řízení

Použití počítače :

1. složitý proces (rychlost výp.)
2. levnost výpočetní techniky
3. flexibilita nasazení (program)
4. hierarchická stavba
5. přesnost výpočtů (zobrazení)
6. složité algoritmy (ext. vel.)

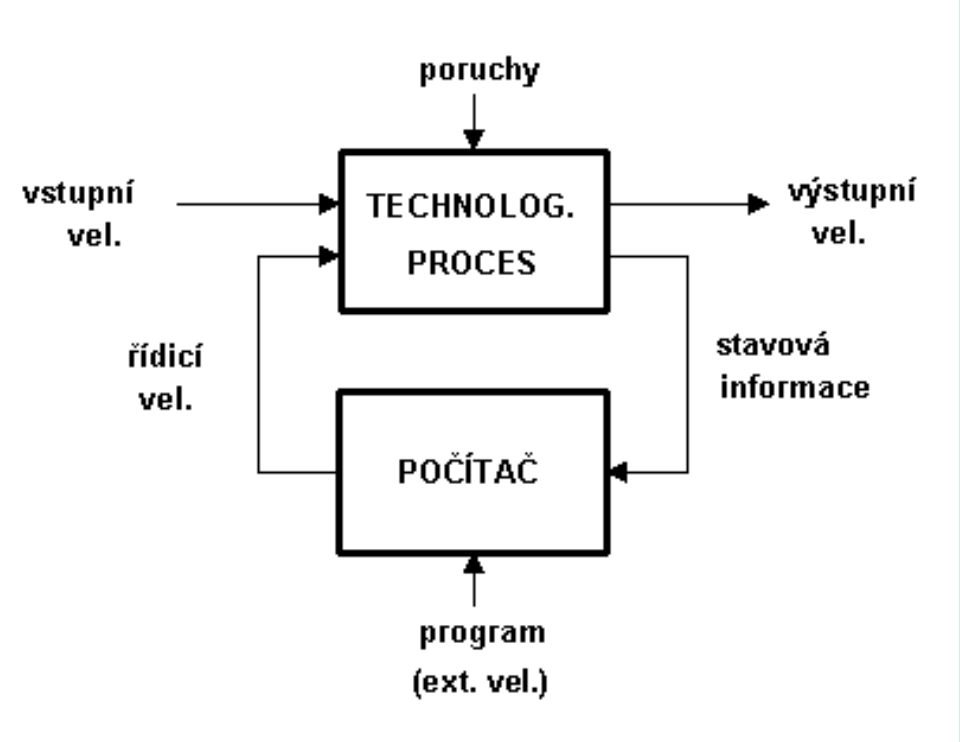

Zobrazení čísel v počítači

Číselné soustavy

poziční - 23 0,023 nepoziční - MMDDXX

Polyadická (poziční) číselná soustava

Λ - abeceda
α - číslice
a - hodnota číslice

Zápis čísla A: kde:

$$A = \sum_{i=-m}^{n} a_i z^i$$

z > 1 - základ
$a_i < z$ - číslice
i - řád
z^i - váha řádu

$\alpha_n \alpha_{n-1} \ldots\ldots\ldots \alpha_2 \alpha_1 \alpha_0 , \alpha_{-1} \alpha_{-2} \ldots\ldots\ldots \alpha_{-m}$

řádová čárka

č. soust.	zákl.	abeceda	zápis čísla
binární	z = 2	Λ = {0,1}	A_2 = 10111010111011,110001
oktalová	z = 8	Λ = {0,1,2,3,4,5,6,7}	A_8 = 13533,61
hexadec	z = 16	Λ = {0,1,2,...8,9,A,B,C,D,E,F}	A_{16} = 175B,C4
dekad.	z = 10	Λ = {0,1,2,...8,9}	A_{10} = 5979,765

Zobrazení čísel v počítači

Pevná řádová čárka (INTEGER z=2)

$$x = \sum_{i=-m}^{n-1} a_i 2^i$$

interval $0 \le x \le 2^n - 1$

interval $0 \le x \le 1 - 2^{-n}$

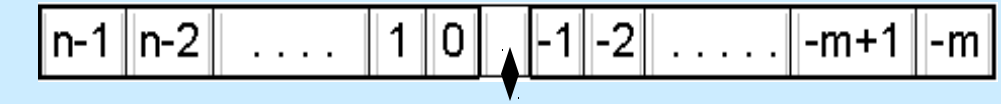

interval $0 \le x \le 2^n - 2^{-m}$

Dekadická soustava

cifry je nutné binárně kódovat - dvojkově desítkové kódy

Typy kódů : BCD (8421), 2421, 4221, n+3, 2z5 aj.

V počítači binární aritmetika -> převody + dekadická aritmetika

Zobrazení čísel v počítači

Záporná čísla

1. **přímý kód :** absolutní hodnota + znaménko (bit 0 ^ +, 1 ^ -)
   0 má dva obrazy (+0,-0), rozsah <1- 2^n, 2^n -1>

2. **kód s posunutou nulou** (bázová notace)
   interval < -128, +127 > obraz

$$\tilde{x} = x + 128$$

3. **1 doplněk** (inverzní kód) nezáporná - bez změny
   nekladná - doplněk do M_n

4. **2.doplněk** (doplňkový kód) nezáporná - bez změny
   nekladná - doplněk do $M_n + 1$

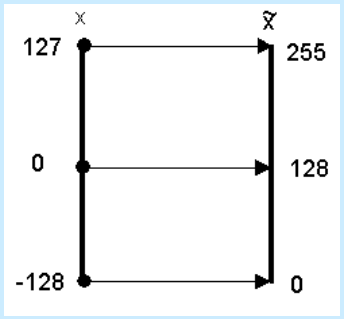

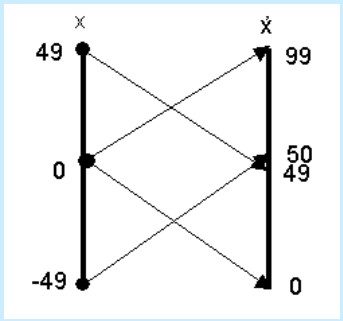

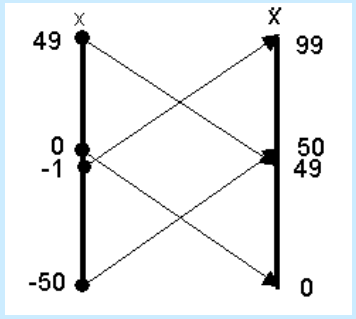

Zobrazení čísel v počítači

Pohyblivá řádová čárka (REAL obvykle z=2 a IEEE-754)

Vyjádření čísla $X = m \cdot Z^e$

m - mantisa

z - základ exponentu

e - exponent

$1/z \leq m < 1$

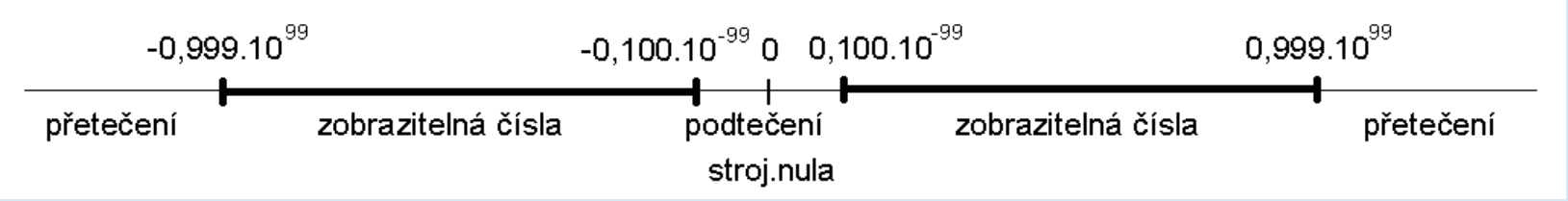

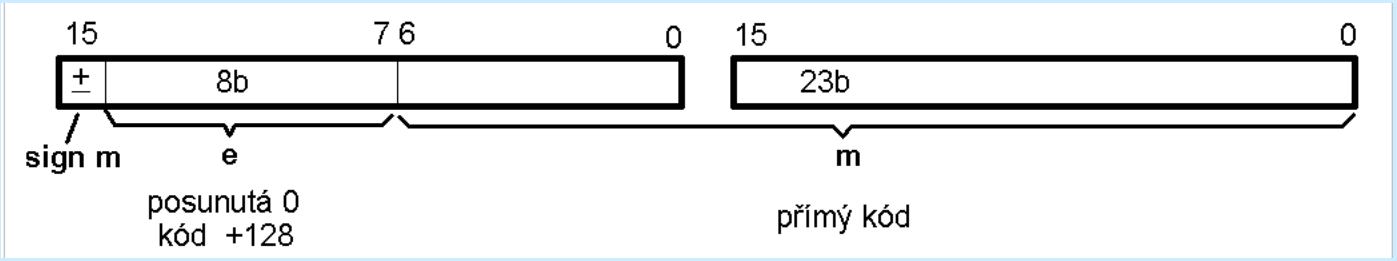

Vlastnosti:

- velký rozsah zobraz. čísel
- čísla netvoří kontinuum
- stejná přesnost všech č.
- zaokrouhlovat nevyjádřená č.

Aritmetické operace

Operace v pevné řádové čárce

Sčítání: sčítání číslic od nejnižšího řádu

poloscítačka:

$$S = \overline{x}\,y + x\,\overline{y}$$
$$P = xy$$

x	y	S	P
0	0	0	0
0	1	1	0
1	0	1	0
1	1	0	1

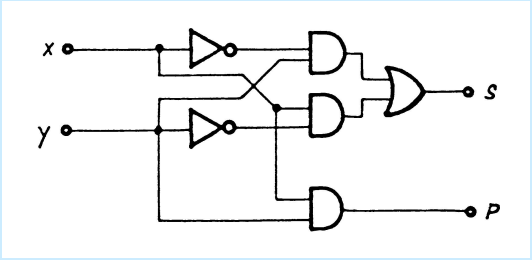

Odčítání: přímý kód - odečítání s výpůjčkou (jako u dek.)

1.doplněk - sčítání + kruh. přenos

2.doplněk - sčítání, bez přenosu

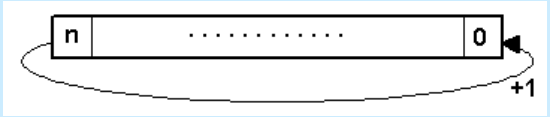

Násobení: přičítání násobence (podle bitu násobitele) + posun

Dělení: postupné odečítání dělitele (od nejv.řádu dělence)

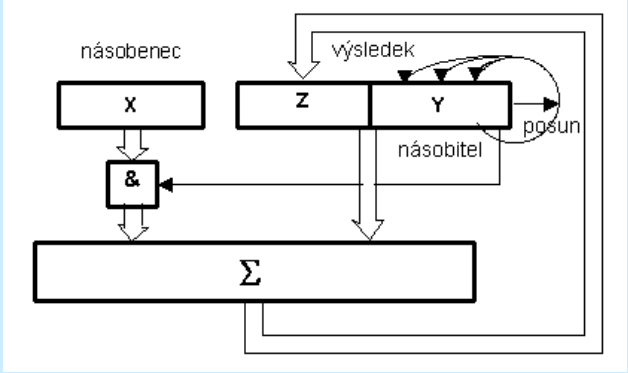

Aritmetické operace

Operace v pohyblivé řádové čárce

Sčítání: $A.z^a$, $B.z^b$, $b < a$ přizpůsobení exponentů

$B.z^b = (B.z^{b-a}).z^{b-(b-a)}$ posuny

$A.z^a + B.z^b = [A+(B.z^{b-a})].z^a$ součet + normalizace

Odčítání: přizpůsobení exponentů, rozdíl a normalizace

Násobení: $A.z^a * B.z^b = A.B.z^{a+b}$

$A.B$ - normalizovat (resp. bez úpravy)

$A.B.z^{a+b} = A.B.z.z^{a+b-1}$ - normalizace (posun L)

Dělení: $A.z^a/B.z^b = A/B.z^{a-b}$

A/B - normalizovat (resp. bez úpravy)

$A/B \,.\, z^{a-b} = A/B.z \,.\, z^{a-b+1}$ - normalizace (posun R)

Úvod do jazyka C

…..